

Cijfers en trends in duurzame veiligheid

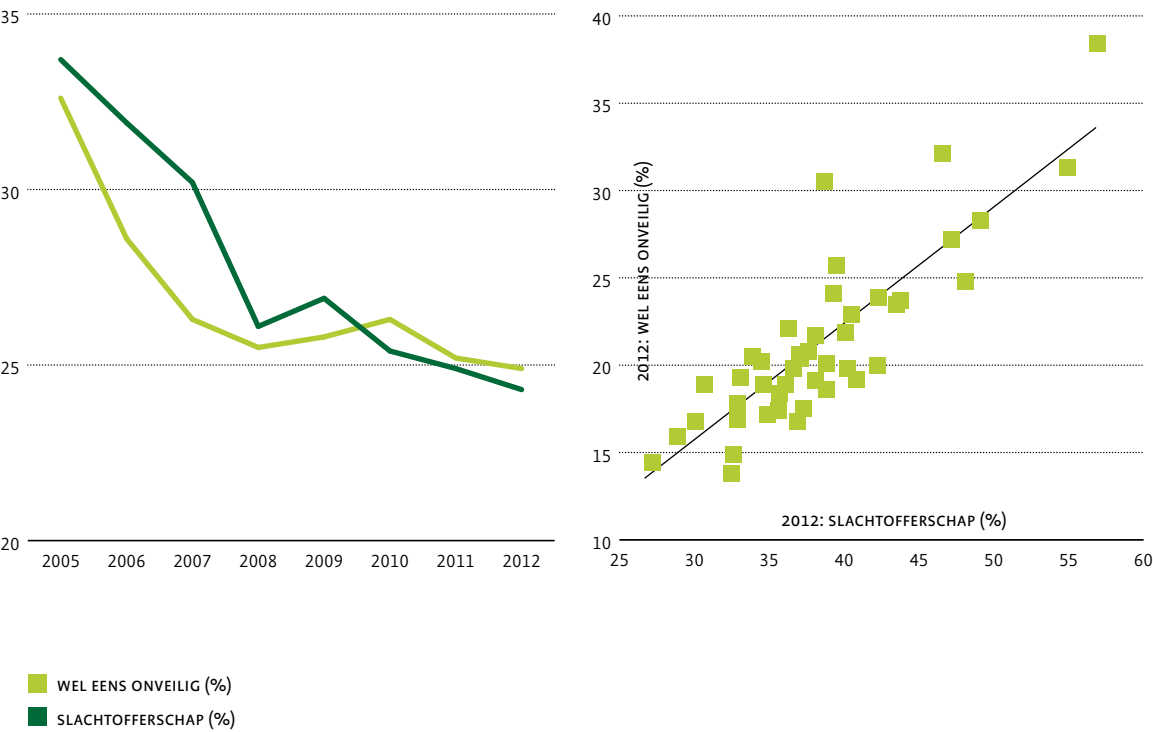
VEILIGHEIDSZORG, CRIMINALITEIT EN VERTROUWEN

Crimi-trends

Hoe hangen **veiligheidsontwikkelingen** samen met het **vertrouwen van burgers** in de politie en gemeente? En hoe kan dit vertrouwen bijdragen aan **duurzame veiligheid**? Peter Versteegh en Dick Meuldijk geven de antwoorden op basis van de Veiligheidsmonitor 2012.

Hoe beter de politie communiceert met burgers, hoe meer vertrouwen ontstaat / foto: Liesbeth Dingemans

Figuur 1 > Slachtofferschap en onveiligheidsgevoelens in Nederland, ontwikkeling (2005-2012) en samenhang per politiedistrict (2012)

door Peter Versteegh en Dick Meuldijk

De auteurs zijn werkzaam bij respectievelijk de Politie Eenheid Den Haag en het Bureau Veiligheidsmonitor.

Een effectieve veiligheidsstrategie is gebaseerd op een probleemgerichte aanpak van criminaliteit en onveiligheid. Dat is in talloze wetenschappelijk studies aangetoond. Binnen de veiligheidszorg is het model SARA daarbij het meest gebruikte hulpmiddel. Dit instrument begint met het ontdekken van de allerbelangrijkste veiligheidsproblemen (Scanning) en eindigt met het vaststellen van de effecten (Assessment). Daar tussenin wordt op basis van diepergaand inzicht in de urgente problemen en hun oorzaken (Analyses) een passende aanpak gerealiseerd (Response). Samenwerkende veiligheidspartners voeren vervolgens onder regie van het bevoegde gezag een passende combinatie van preventieve, strafrechtelijke en bestuurlijke maatregelen uit. Bij drie van de vier stappen in het model spelen veiligheidscijfers en analyses een doorslaggevende rol. Bij de eerste stap gaat het om veiligheidsbeelden en gebiedsscans. Bij de tweede stap om problemanalyses van bijvoorbeeld hotspots. En bij de vierde stap om effectmetingen en monitors.

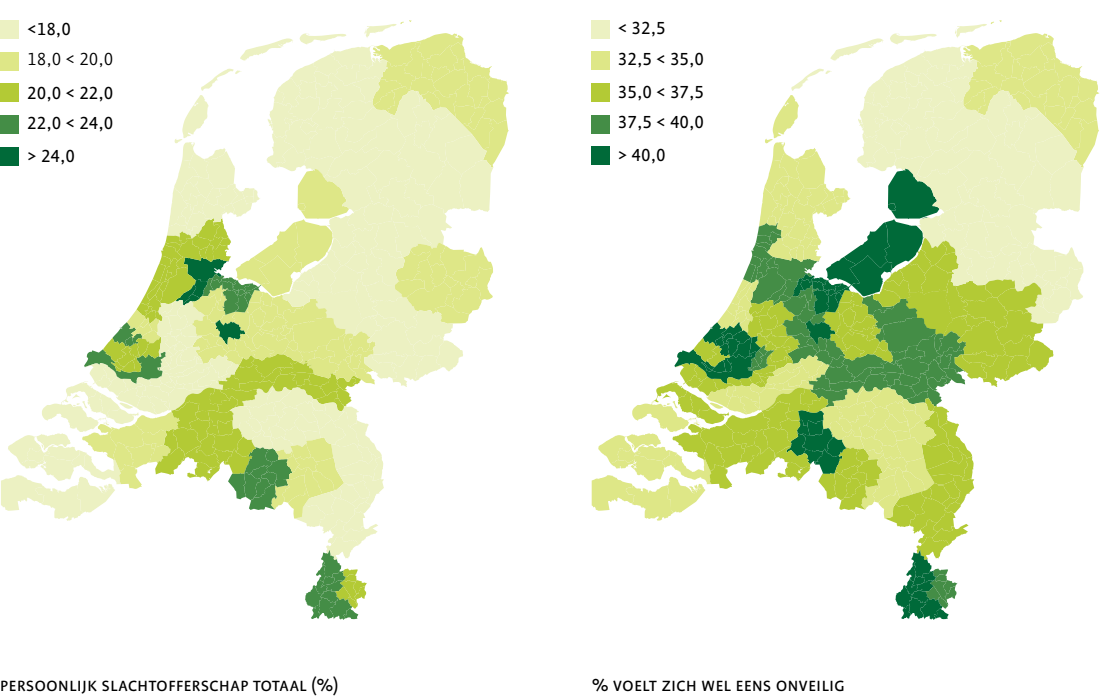
GEVOELIGER

Met behulp van de Veiligheidsmonitor is te zien dat Nederland in de afgelopen jaren onmiskenbaar veiliger is geworden (zie figuur 1). Dit geldt eens te meer als daarbij ook nog de veiligheidstatistiek van de periode voor 2005 wordt betrokken. We kunnen dan concluderen dat Nederland op dit moment aanzienlijk veiliger is dan voorheen.

Zowel de onveiligheidsgevoelens als het slachtofferschap onder burgers zijn in ons land in de periode van 2005 tot 2012 aanmerkelijk afgenomen. Het aandeel burgers dat zich wel eens onveilig voelt, daalde met 24 procent. En slachtofferschap van criminaliteit nam met maar liefst 28 procent af. Maar slechts 10 tot 20 procent van de totale afname vond plaats na 2008. Het lijkt er dus op dat het in de afgelopen jaren niet veel veiliger, maar ook niet onveiliger is geworden in Nederland.

Onveiligheidsgevoelens worden niet uitsluitend veroorzaakt door de feitelijke aard en omvang van de criminaliteit. Ook de perceptie van de leefbaarheid en de sociale kwaliteit van de directe leefomgeving spelen een belangrijke rol. Daarnaast zijn persoonskenmerken en factoren zoals onrustwekkende berichtgeving in (sociale) media relevant. Het is dus goed mogelijk dat de criminaliteit daalt, terwijl de onveiligheids-

Figuur 2 > Slachtofferschap en onveiligheidsgevoelens in Nederland per politiedistrict (2012)

gevoelens juist toenemen. Sterker nog, hoe veiliger het wordt des te gevoeliger lijken we te worden voor onveiligheid, ook voor kleinere inbreuken daarop. Men spreekt dan over een veiligheidsparadox. Daarvan lijkt in Nederland op nationaal niveau geen sprake te zijn. De ontwikkeling van de objectieve en subjectieve onveiligheid blijkt redelijk gelijk met elkaar op te lopen. Ook bekeken per politiedistrict is een sterke samenhang te zien tussen objectieve en subjectieve onveiligheid (zie figuur 1). Want per district gaat een groter of kleiner aandeel slachtoffers veelal gepaard met een groter of kleiner aandeel burgers dat zich wel eens onveilig voelt. Overigens is hiermee zeker niet uitgesloten dat op lagere geografische niveaus, zoals wijken, buurten of straten, wel degelijk sprake kan zijn van een veiligheidsparadox.

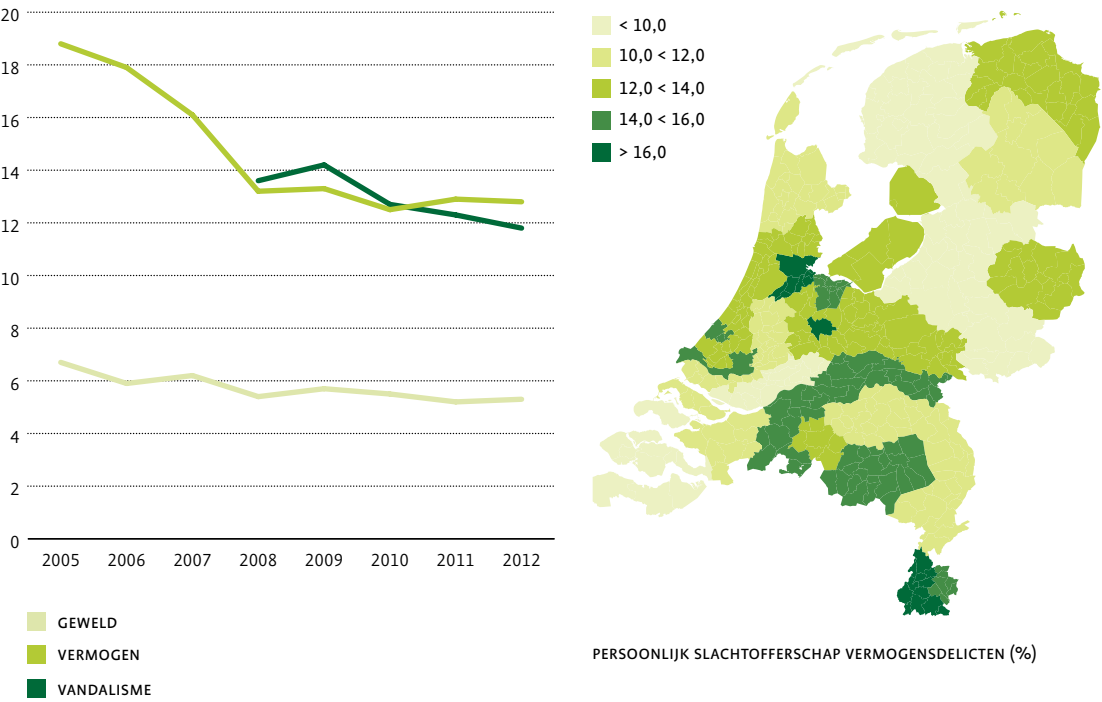
De onlinedatabank van de Veiligheidsmonitor maakt het mogelijk om de resultaten uit het onderzoek op een geografische kaart weer te geven. Op die manier worden ook bevolkingsconcentraties, mate van verstedelijking en geografische ligging als belangrijke factoren zichtbaar (zie figuur 2). Het is dan ook goed te zien dat het criminaliteitsniveau en het gevoelsniveau aanmerkelijk kunnen verschillen.

Met name de vermogenscriminaliteit is in Nederland vanaf 2005 fors afgenomen: met maar liefst 32 procent (zie figuur 3). In 2005 was nog 18,8 procent van de bevolking eenmaal of vaker slachtoffer van een vermogensdelict. In 2012 bedroeg het aandeel slachtoffers 12,9 procent. Slechts 6 procent van de totale afname in de periode van 2005 tot 2012 heeft plaatsgevonden na 2008. Ook het aandeel slachtoffers van geweld is in de afgelopen vier jaren – met een percentage rond de 5,5 procent – min of meer stabiel gebleven. Dit na een afname met 20 procent tot 2008. De lichte afname van het totale slachtofferschap vanaf 2008 kan voor een groot deel worden toegeschreven aan vandalismedelicten. Die zijn vanaf 2009 sterk verminderd: van 13,6 procent naar 11,8 procent in 2012.

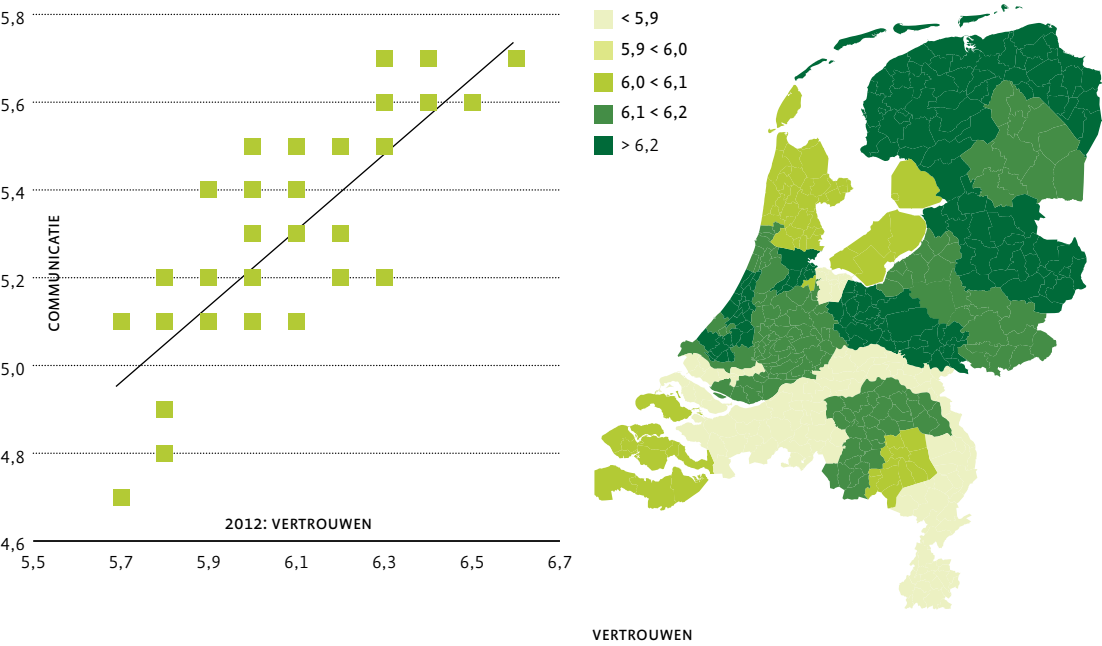
GESTEUND

Burgers die vertrouwen hebben in de overheid (en de politie) zullen eerder geneigd zijn zelf een bijdrage te leveren aan de lokale veiligheid. Verreweg het grootste deel van de opgehelderde misdrijven wordt door de politie opgelost dankzij (heterdaad)meldingen van burgers. En talloze delicten worden door ingrijpen van burgers voorkomen. Recent wetenschappelijk onderzoek van bijvoorbeeld Reijer Verwer en Annemarijn Walberg en van Vasco Lub wijst erop dat burgers die zich gesteund weten door de overheid eerder bereid zijn zelf een rol >>

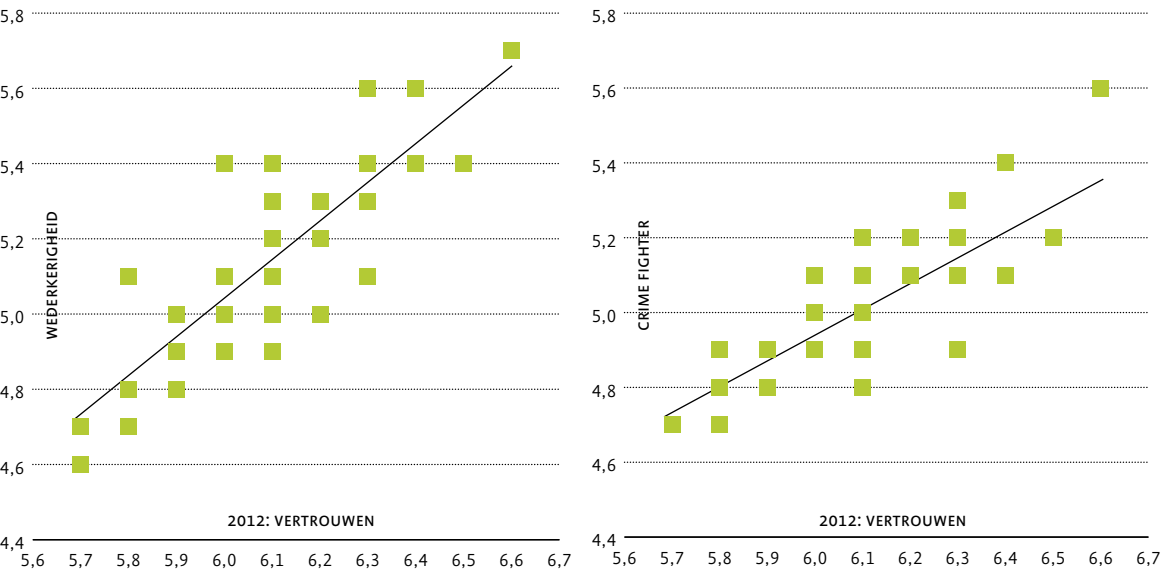
Figuur 3 > Aandelen slachtoffers van geweld, vermogensdelicten en vandalisme in Nederland, ontwikkeling (2005-2012), en van vermogensdelicten per politiedistrict (2012)

Figuur 4 > Samenhang tussen de schaalscores ‘vertrouwen in de politie’ en ‘communicatie politie-burger’, en de spreiding van ‘vertrouwen in politie’ per politiedistrict (2012)

Figuur 5 > Samenhang tussen de schaalscores ‘vertrouwen in de politie’, ‘wederkerigheid politie-burger’ en ‘crime fighter’ (2012)

te spelen bij de zorg voor de eigen veiligheid. Uit een recente studie van Marnix Eysink Smeets, Eric Bervoets, Jasper Bik en Krista Schram blijkt hetzelfde, maar dan in een omgekeerde variant. Waar burgers zich niet gesteund weten, durven zij veelal zelf ook geen actieve rol op te pakken. En dat is belangrijk, want zonder actieve burgers en hun bereidheid om in te grijpen in de publieke ruimte (de zogenoemde collectieve zelfredzaamheid) wordt het niet duurzaam veiliger in ons land. Het vertrouwen van de burger in de overheid in het algemeen – en in de politie in het bijzonder – zal dan ook naar verwachting een steeds belangrijkere rol spelen in de veiligheidszorg.

Hoe kan dat vertrouwen worden gewonnen? De Veiligheidsmonitor biedt een aantal aanknopingspunten. Zo blijkt de schaalscore ‘vertrouwen in de politie’ sterk samen te hangen met tevredenheid over de communicatie tussen politie en burgers (zie figuur 4). Hoe beter de politie benaderbaar is en burgers informeert, des te meer vertrouwen hebben burgers. De verwachting is dan ook zeker gerechtvaardigd dat het gebruik van sociale media als Twitter, Facebook, digitale nieuwsbrieven, en websites met misdaadkaarten bijdraagt aan het vertrouwen van de burger in de politie.

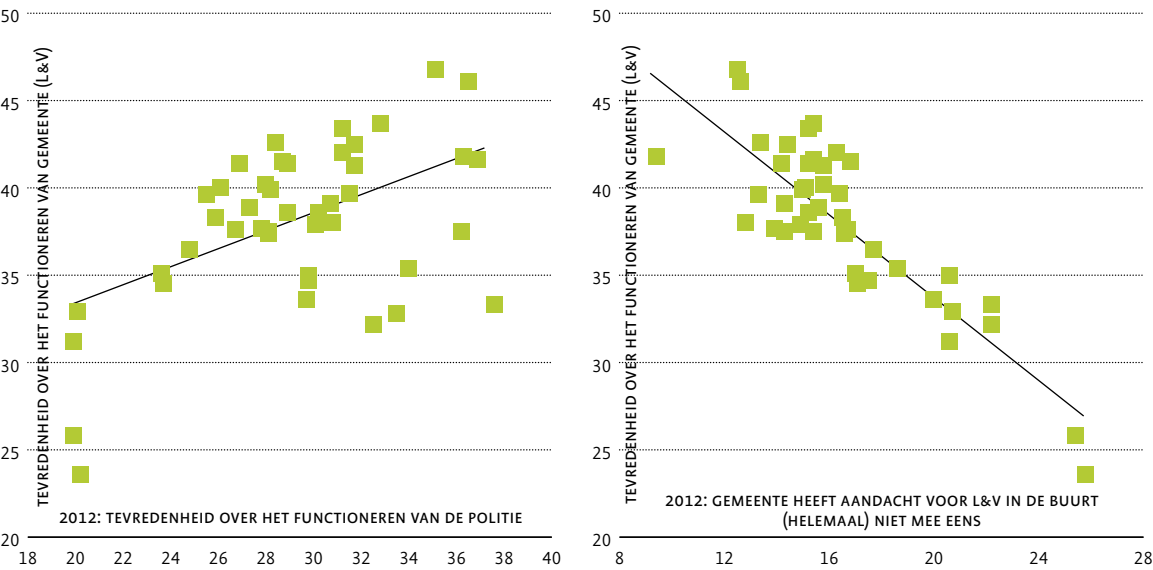
Hetzelfde geldt voor de zogenoemde ‘actieve wederkerigheid’. Deze term verwijst naar de wens van burgers dat de politie rekening houdt met de wensen van de samenleving en dat contact met de politie tot zichtbare actie leidt (zie figuur 5). Meer tevredenheid over de wederkerigheid van de politie gaat duidelijk samen met meer vertrouwen in de politie. De huidige afspraak dat de politie binnen twee weken na de aangifte van een woninginbraak contact opneemt om het slachtoffer te informeren over het verloop van de zaak zal dan ook zeker ten goede komen aan het vertrouwen van burgers in de politie. Daarnaast kan een politie die de belangrijkste problemen zichtbaar, slagvaardig en succesvol aanpakt (dat wil zeggen een ‘crime fighter’ is) een gunstige uitwerking hebben op het vertrouwen van burgers (zie figuur 5). De Veiligheidsmonitor bevat overigens veel meer informatie over de relatie tussen de politie en burgers. Daarbij wordt steeds duidelijk dat investeren in deze relatie loont.

TEVREDEN

Veiligheidszorg vraagt om een subtiel samenspel tussen de politie en de gemeentelijke overheid. De gemeente is een essentiële partner binnen de integrale veiligheidszorg. Het adagium van ‘schoon en heel’, dat een aantoonbare bijdrage

>>

Figuur 6 > Samenhang tussen tevredenheid over het functioneren van de politie, van de gemeente (waar het gaat om leefbaarheid en veiligheid) en de mate van aandacht van de gemeente voor het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de buurt (2012)

levert aan de veiligheid op straat en aan de veiligheidsbeleving van bewoners, kan alleen maar invulling krijgen door de gemeente en haar partners. Een veilige samenleving is dan ook gebaat bij goede samenwerking tussen lokale toezichthouders en woningcorporaties. Net als bij een veilig ingerichte openbare ruimte. Meer tevredenheid over het functioneren van de gemeente op het gebied van leefbaarheid en veiligheid blijkt overigens vaak samen te gaan met meer tevredenheid over het functioneren van de politie (zie figuur 6).

Wat gebeurt er nu als een groter aandeel burgers het (helemaal) oneens is met de stelling dat de gemeente aandacht heeft voor leefbaarheid en veiligheid in de buurt? De tevredenheid over het functioneren van de gemeente wordt dan aanmerkelijk kleiner (zie figuur 6). Hetzelfde blijkt als aan burgers wordt gevraagd of zij tevreden zijn over de communicatie van de gemeente over de aanpak en over de mate waarin de gemeente burgers daarbij betreft. Als de gemeente daar minder aandacht aan besteedt, zijn burgers minder tevreden over het functioneren van de gemeente. Voor de gemeente lijkt dan ook hetzelfde te gelden als voor de politie. De burger wil zich best inzetten voor de lokale veiligheid, maar verwacht dan actieve betrokkenheid en ondersteuning, en goede informatie en communicatie.

De Veiligheidsmonitor 2012 heeft laten zien dat het over een langere periode bezien onmiskenbaar veiliger is geworden in Nederland. Maar de afgelopen vier jaar is een stabilisatie van de objectieve en subjectieve veiligheid zichtbaar. In tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd lijkt er op nationaal niveau geen sprake van een veiligheidsparadox. De ontwikkelingen in slachtofferschap en in onveiligheidsgevoelens gaan min of meer hand in hand. Daarmee zou geconcludeerd kunnen worden dat een voortgaande, gerichte aanpak van de belangrijkste problemen op het gebied van criminaliteit en leefbaarheid moet bijdragen aan duurzame veiligheid. Daarbij is een belangrijke rol weggelegd voor de burger. Maar dan moet de burger zich wel ondersteund weten door de overheid. Voor meer burgerparticipatie en informele sociale controle lijkt voldoende vertrouwen van burgers in de overheid (politie en gemeenten) van doorslaggevend belang. Een zichtbare focus op de meest urgente problemen, goede communicatie over de aanpak en informatie over de behaalde resultaten kunnen het vertrouwen van burgers vergroten. En daarmee kan de collectieve zelfredzaamheid verbeteren. Analyse van veiligheidscijfers, zoals die uit de Veiligheidsmonitor, kan daarbij helpen. <<

